

Klein zijn is geen schande

De zogenaamd kleine landen van Europa moeten samenwerken en zo zichzelf en de Europese Unie helpen. Maar ze moeten bovenal bondgenootschappen smeden met de landen die spoedig tot de Unie toetreden, vinden **Wolfgang Petritsch** en **Mark Blaisse**

Toen Oostenrijk Europa begin 2000 verraste met een conservatief-rechtse coalitie, die afweek van het oorlogse patroon van samenwerking tussen centrumrechts en centrumlinks, veroorzaakte dat een politieke aardbeving. De EU-partners zagen aanleiding het land een tot mislukken gedoemde quarantaine op te leggen.

De reactie op een soortgelijke afwijking van de Europese hoofdstroom in Italië mondde echter uit in een stilzwijgende, zij het rijkelijk late 'niets aan de hand'-opstelling. De post-fascistische leider in de regering-Berlusconi, Giancarlo Fini, veroorzaakte blijkbaar minder bezorgdheid in het buitenland dan de regeringsdeelname van Jörg Haider's FPÖ in Oostenrijk.

De razendsnelle opkomst van de flamboyante Pim Fortuyn in Nederland leek de bevestiging van een nieuwe, over heel Europa verspreide trend van snelgroeiend rechts populisme.

In Nederland heeft Pim Fortuyn zijn agressieve standpunten uit de verkiezingscampagne van vorig jaar april op tragische wijze moeten bekopen met de dood. Niettemin kreeg zijn partij in mei genoeg stemmen om een belangrijke rol te kunnen spelen in de nieuwe regering. In de verkiezingen van januari is populistisch rechts veel van zijn aanhang kwijtgeraakt; optimisten zeggen dat de schok van het succes daarvan de oorzaak is. In Oostenrijk leidden de verkiezingen van vorig jaar november tot een dramatisch verlies voor Haider's partij.

Maar is een eenmalige schok voldoende om het politieke bewustzijn in het middelpunt van de aandacht te brengen in de Europese landen die op zoek zijn naar een nieuwe politieke identiteit? Is het rechtse populisme niet meer dan een bevlie-

ging? Wij geloven van niet.

De uitdaging is groot: het terugwinnen van het vertrouwen in een verantwoordelijke politiek zal niet eenvoudig zijn. Wat we nodig hebben is een doortastende zelfanalyse om er achter te komen wat nog steeds waardevol is en wat er zal moeten veranderen. Een zekere visie op 'rechtvaardigheid', in een allesomvattende zin, lijkt het sleutelbegrip te zijn. De praktische politiek als aanbieder van een veilige maatschappelijke structuur op wettelijk, sociaal en politiek gebied. De staat, of liever gezegd de overheid, als katalysator van de doelmatigheid van de openbare sector, van gelijke kansen voor iedereen, van een goede gezondheidszorg en adequaat onderwijs, zelfs van vrede en vrijheid. Politici die zich echt ergens iets van aantrekken, die verantwoordelijkheidsgevoel hebben en de gave bezitten om dat op hun kiezers over te brengen.

Kleinere landen — bijvoorbeeld Oostenrijk en Nederland — kunnen een bijdrage leveren aan een nieuwe notie van politieke participatie in Europa.

Er is is een nieuwe coalitie in Oostenrijk. De 'oude' partijen slechten taboes, maar deze keer negatieve. Er lijkt een nieuw begrip over de rol en de functie van de staat te ontstaan, en een nieuwe consensus over wat toekomstige generaties nodig hebben. In Nederland zijn twee informateurs bezig de mogelijkheid van een CDA-PvdA-kabinet te onderzoeken.

Twee landen die een nieuwe start aan het maken zijn. Twee landen met een glansrijk verleden en een enigszins problematische recente geschiedenis. Een onverwachte parallelle ontwikkeling, gezien de uitersten die beide landen vertegenwoordigen, althans in de ogen van velen.

Het schijnt ons toe dat het ongemakkelijke gevoel van het publiek zich in beide landen op dezelfde manier in een collectief antwoord heeft vertaald: laten we gáán voor lef en eenvoudige antwoorden; kortom, laten we het populisme steunen. Een duidelijke stem tegen afstandelijke en rituele politiek. En een krachtige impuls voor democratische politici om weer 'echt' te worden.

Is er een kans op een gemeenschappelijk antwoord? Ja, we zien het in het gegeven dat klein snel kan betekenen, met name als kleine landen zich verenigen in onverwachte bondgenootschappen. Niet tegen de grote landen van de Unie, maar

Politici die zich echt ergens iets van aantrekken

als bewijs dat de kracht van de Europese Unie gevonden kan worden in haar diversiteit en individuele moed. Klein zijn moet het nemen van verantwoordelijkheid inhouden, waar de grotere lidstaten voor terugschrikken. Als er te veel macht mee is gemoeid, staat er ook te veel op het spel.

Kleiner zijn zou je in staat moeten stellen urgente kwesties onder de aandacht te brengen en zaken aan de orde te stellen die de levens van velen van ons raken. Kwesties, die in toenemende mate de nationale grenzen of de traditionele scheidslijnen tussen oost en west en zelfs die tussen noord en zuid overschrijden.

De boodschap? De juiste priori-

teiten stellen. Het internationale terrorisme, de problemen van de Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara of de dreiging van Irak en Noord-Korea gaan ons allemaal aan, inclusief Nederland en Oostenrijk. Maar laten we realistisch zijn en een gezamenlijke Europese positie steunen, die moet worden gecoördineerd en uitgevoerd door Javier Solana. Een multilaterale aanpak van diverse kwesties, uiteenlopend van Afghanistan tot klimaatverandering, moet op mondiaal niveau — in VN-verband — kracht worden bijgezet.

Landen als de onze moeten hun huiswerk doen op gebieden waar het er voor hun burgers echt toe doet. We hebben het over de toekomst van het socialezekerheidsstelsel, over de vraag hoe de pensioenen en de ziekenhuizen in een vergrijzende samenleving moeten worden bekostigd, hoe we nieuwe gekwalificeerde banen voor jongeren kunnen scheppen en, het belangrijkste, hoe we iedereen onderwijs kunnen bieden.

Er bevinden zich in onze omgeving genoeg potentiële partners. Denk maar aan Finland en zijn indrukwekkende schoolstelsel.

Wij, de kleine landen van Europa, moeten samenwerken en zo onszelf en de Europese Unie helpen. Maar we moeten bovenal bondgenootschappen smeden met de landen die spoedig tot de Unie toetreden. De meeste daarvan zijn zelfs nog kleiner, maar wellicht vastberadener om hindernissen te nemen als die waar wij voor staan. Laten we een bondgenootschap sluiten met het zich uitbreidende Europa, met het oosten en zuidoosten.

Wolfgang Petritsch is ambassadeur Oostenrijk bij de VN in Genève en voormalig Hoge Vertegenwoordiger Internationale Gemeenschap in Bosnië-Herzegovina. Mark Blaisse is publicist te Amsterdam en consultant Europese aangelegenheden.

